

Književna poročila.

Anton Novačan, Naša vas. I. del. Izdala in založila Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg. V Ljubljani 1912. 8°. 207 str. Cena broš. 3 K. (Biblioteka pisateljev sedanje dobe. I. zvezek.)

Novačan je stopil iz skromnega koledarjevega okrilja in se nam predstavil s fino gesto, to se pravi z lirično občuteno zbirko slik in povestic iz vaškega življenja. On je čisto čustvena natura, pri kateri mislimo takoj na Hrvata. To pa ne spričo dvojice enklitik, odkazanih na nepristojno mesto, ampak zbog neposrednosti in nepotvorjenosti emocij, kakršnih je zmožno njegovo poetovo srce. Izobraženi Slovenec se namreč očitno nagiblje bolj proti češko-treznemu intelektualizmu, proti srbski dovršenosti forme nego zanosni Hrvat. Toda širokopotezna posploševanja zabredejo navadno v etersko brezpredmetnost, vrnimo se raje k našemu Novačanu, oziroma „Naši vasi“.

Evo vam iskrene, sugestivne knjige, kakor je nisem že dolgo čital v domačem jeziku! Ni še epopeja naše vasi — take pričakujemo šele v tretjem zvezku — ampak muzivno zložena, bleščava plošča, v kateri ima vsak kamen svojo ceno v predočitvi vaškega značaja: „Žabji kralj“ s perspektivo kalne mlakuže prav tako kakor „Vaški ateist“, eden od tisočerih, ki jim največji kozmični problem gloje duha. Celo posvetilo ovaja karakter pričujoče publikacije, zato pa je „Misel“ nekam šibkejša in je premračna, ako naj res predstavlja idejo knjige in pisatelja.

Delo tvori organsko celoto, najsi so posamezni predmeti jako pestrobojni. Tudi če ni vaša duša podobna klavirju, kjer se vsaka poedina struna odzove temu ali onemu sorodnemu zvoku, gotovo najdete pri raznovrstni izbiri nekaj zase. Osobito slovenskim mladenkam in dovzetnim nepostarancem raznih letnic bodo prijali filmi entuzijasta Novačana, posuti s cvetnim prahom prisičnega simpatiziranja z rodno grudo in tlačnim rodod. Nič ne de, če se bo blazirancem zdelo navdušenje začetne črtice troho mlado; mar ni zasluga, ohraniti sredi materijalistnega časa tako snežno deviškost čustvovanja? Predvsem v uvodnem delu te zgodovinsko navdahnjene skice se moramo vdati njeni prepričevalnosti: sever je mrzel, Nemec je krut. Da smo v Franciji, bi jo dali našim malčkom v roke... Ali postane avtor „Naše vasi“ kdaj naš Bartsch?

Brez izveličavnih teorij stopa Novačan, toda se zanima za intimne psihične pojave; primerjajte notranjo realistično sklepnega obrata v „Meji“. Enako govore religiozni motivi o povratu modernih k dušnosti. Po „Naši vasi“ še rogovili oni rogati nebodigatreba, ki je ohranil pri akademskem glasovanju na Ogrskem z dvema glasoma večine eksistenčno pravico. Dostikrat srečate izraz pobožen, seveda semtertja z ironskim nahukom, ker lahen posmeh rad trzne pisatelju okrog usten in karikaturu si privošči, kolikor je treba, da potegne svoje „junake“ iz nezanimivega vsakdanjega kolovoza v kolobar interesantnosti. Za popolnitev karakteristike upoštevajte tudi pesem „Familija“ v lanskem Nar. koledarju. Monolog je nevaren, zlasti kadar je razsežen kakor v črtici „Pes“; a ljubši mi je od Stritarjevih živalskih pogovorov; saj je okreten, prekvašen s spretnimi najdbami, kakor okopanimi v baje-

slovni živi vodi. Ne bo sicer nadkrilil bratov Goncourt v stiliziranju, vendar ni rečeno, da zanemarja tehnično stran pripovedovanja. Nekatere prisposode vplivajo plodovito in izvirno na čitalčevo domišljijo. „Kam si se zagledalo . . .“ (str. 112) se nas dojmi liki citat iz Župančiča; bodisi, saj ta je splošnoslovenska last, z isto pravico govorijo nekatere osebe v biblijskem tonu. Novačanova umetniško ubrana duša ljubi narodno poezijo, priča številni navedeni odlomki nalikujoči intarsom v bogatih rezbarijah. Kakor je že priznaval zaljubljeni pevec „Artis amatoriae“: Kar zasnuje mi duh, vse zoblikuje se v stih — tako se njemu zdajpazdaj proza nehote ritmično vzvalovi: jutri te čaka črnega dela beli dan (str. 113) . . . , mori me pasje dolgočasje . . . itd.

Najbolj vas utegne zadovoljiti klasično pripovedovana tragikomična historija o žabjem kralju Rulu, ustvarjena iz golega ničesa. Ta apartni kos bo dobil nagrado, ako tekmuje z Erjavčevimi podobnimi spisi, ki so morda bolj znanstveni, a nikdar tako delikatni, mestoma objestno šegavi. Slednja stran nudi priliko izprožiti zadovoljen smeh in razkleniti belo ograjo zdravih zob. Ko bi imeli odrasli analfabeti svoje čitanke, bi ne smelo manjkati te izvirne stvaritve . . . Poleg nje treba registrirati uspelega „Spokornika Elijo“, čigar značaj pa sega včasih malo v pravljico, oziroma v patologijo, ne da bi bil zategadelj kaj manj pretresljiv. Za tako krepko stvarjo se seveda efekta zadnjega osnutka, „V kleti“, popolnoma razblini.

Sveži knjigi pristop v najširje ljudske plasti, pisatelju majsko-topel pozdrav!

A. Debeljak.

Miklova Zala. Ljudska igra iz turških časov v osmih slikah. Po dr. Sketovi povesti spisal Anton Cerar-Danilo. V Ljubljani 1912. Založila Kat. bukvarna. (Zbirke „Ljudski oder“ III. zvezek.) 8°. 96 str. Cena 1 K.

Habent sua fata libelli! — Komaj je ta sicer lična knjižica izšla, že je ustavilo založništvo samo nje prodajo. O vzrokih ne kaže na tem mestu razpravljati, samo toliko bodi povedano, da se Danilova „Miklova Zala“ čudovito točno ujema s Špicarjevo dramatisacijo iste povesti dr. Sketa. Nimam Špicarjevega dela pri rokah — saj je še v rokopisu, — a takoj, ko sem prečital prvo sliko Cerarjeve igre, se mi je zazdelo, da sem prizor že nekje videl, a ko prečitam še drugo sliko, se zavem, da sem jo videl na ljubljanskem odru — prim. „Lj. Zvon“ XXX, str. 251—255 — in tudi na celovškem društvenem odru pod Špicarjevim imenom. Zato zadoščaj o igri to, kar sem takrat v „Zvonu“ o njej povedal, le škoda, da se dramatisator ni zavedel, da je treba avtorske pravice bolj spoštovati. — Kako je zašla v seznam „turških“ besed slov. majka, majčica, ali robinica (prav. robinja)? W.

Engelbert Gangl, Zbrani spisi za mladino. Drugi zvezek: Pripovedne pesmi. V Ljubljani 1912. 8°. 59 str. Cena vez. 1 K 50 v.

Zbirka opeva razne zgođe in nezgođe mladih ljudi, pripoveduje o živalih, vernih družabnikih malčkov, in v zadnjem oddelku je nanizanih par dogodbic iz „pisanega življenja“. Med ljubkimi, presrčnimi verzi čitamo tudi mnogobesedne vsakdanjosti; „pesemce o živalih“ zaostajajo celo za Stritarjevimi. V celoti bo naša mladina novega daru vesela, četudi ji je g. Gangl poklonil že marsikaj boljšega. — Knjižica je ilustrirana; največ sličic je Gasparijevih, izvedenih v znani, njemu lastni maniri.

J. Poljanec.

Srpsko-hrvatski Almanah za godinu 1911. Uredio Milan Ćurčin, Beograd-Zagreb. 1912. 4°. 167 str. 3-50 din., vez. 5 din.

V priprosti, prikupni opremi leži pred nami Almanah, objavljen v znamenju plemenite in samoumevne ideje srbsko-hrvaškega edinstva. Prirodna je misel skup-